

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

РЕЦЕНЗИЯ

От професор Румяна Николаева Нейкова, Доктор по икономика, външен рецензент

*На дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Планиране“ в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
Автор на дисертационния труд: Таня Минкова Николова*

Тема на дисертацията: Стратегически решения за намаляване на бедността в Северозападния район на планиране

Основание за представяне на рецензията: Заповед № 490 /10 юни 2024 на Ректора на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов

Научен ръководител: доц. д-р Анастасия Марчева

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Темата на дисертационен труд е посветена на проблемите на бедността, които, винаги са били актуални, но през последното десетилетие бележат нарастващи темпове. Затова ориентацията на докторантката към проблемите за бедността трябва да се отбележи с положителна оценка като благоприятна почва за организиране и провеждане на научно изследване.

Бедността е свързана и зависи от множество индивидуални фактори, които се обуславят от регионални, икономически, етностни и исторически фактори. Тя не се ограничава само до липсата на финансови средства, а включва и недостиг на жизнено-важни ресурси за задоволяване на основни човешки потребности за достоен живот.

Обект на настоящото изследване е бедността в Северозападния район на планиране, който според статистическата информация е най-бедният район в сраната. Изследването и разкриването на причините и факторите, които пораждаат бедността е условие да се търсят ефективни решения за нейното преодоляване.

Предмет на изследването са стратегическите решения за намаляване на бедността в Северозападния район на планиране, които могат да бъдат възможни за реализация в обозримото бъдеще, защото през последните 15 години има доста такива, които са останали в миналото без осъществяване.

Целта на дисертационния труд е да се анализира бедността, като феномен и да се изследват мерките за реализация и перспективите на стратегическите решения за намаляване на бедността и социалното изключване в Северозападния район на планиране. За постигане на дефинираната цел са посочени следните задачи:

- изясняване природата на бедността;

- анализ на социално-икономическите процеси в Северозападния район за планиране, които са свързани с бедността;
- проучване взаимодействието на заинтересованите страни в борбата с бедността;
- разработване на концептуален модел за реализация на стратегически решения за намаляване на бедността, приложим и в Северозападния район за планиране;
- разработване на система от индикатори за оценка на ефикасността (степената на постигане на целите) на стратегическите решения за борба с бедността и социалното изключване с цел формиране на база за разработване на софтуерно решение.

Представеният за рецензиране дисертационният труд е в обем от 204 страници и включва въведение, изложение в три глави, заключение и списък с литературни източници. Структурата е издържана в духа на сериозно научно изследване, с добре обоснована логика, последователност и връзка между разглежданите проблеми. Тя е подчинена на задачата за анализиране на фактическото състояние на бедността в Северозападния регион и на възможността да се предложат ефективни стратегически решения за нейното ограничаване и преодоляване.

Обемът на дисертацията е добре балансиран в структурно и в съдържателно отношение .

Изследователската теза на докторантката е, че бедността в Северозападния район на планиране може да бъде преодоляна с ясни, целенасочени и иновативни стратегически решения, изразени в: прилагане на регионален принцип при разработване на стратегическите национални проекти и насочване на инвестиции към региона; прилагане на регионален принцип на данъчното облагане; овластяване и партньорства с гражданите и бизнеса за ефикасно и ефективно участие в съвместни дейности; законодателни промени в посока преобразуване на икономиката към социално отговорна; холистичен подход и дигитализация в стратегирането и изпълнението на политиките за борба с бедността.

При подготовката и написването на настоящата дисертация са използвани общо 187 източника, от които 71 на български език и 116 на латиница. Като доказателствен материал, използван при проучването и доказването на тезата са представени 46 таблици, 32 фигури и 7 приложения.

В подкрепа на своята изследователска работа и като израз на публичност на идеите за намаляване на бедността, докторантката посочва 6 публикации, в т.ч. три научни доклада (един в чужбина и един в съавторство), две статии (едната в чужбина) и

участие в една студия. Те са публикувани в легитимни списания и сборници от научни конференции след оценка от рецензенти и редакционни колегии.

Използваната методология на изследването се гради върху богатата съвкупност от методи и подходи, които взаимно се допълват, за да се постигне необходимата задълбоченост и пълнота на изследователската работа по проблемите на бедността, както в теоретичен, така и в практико-приложен аспект. За решаване на сложните комплексни проблеми на бедността докторантката сполучливо е използвала комбинация от методи на анализ и аналогия, кабинетно проучване, метод на наблюдението, анкетно проучване, метод на сравнителния анализ, статистически методи и др.. Извършеното емпирично изследване се базира на електронна анкетна карта. За обработване на резултатите са използвани Excel и SPSS. Данните от анкетното проучване са анализирани чрез подходящи статистически методи.

Въз основа на използваната съвкупност от подходи и методи и систематизираните емпирични данни, докторантката е провела задълбочено изследване и представя аргументирани изводи и конкретни предложения за формулиране на стратегии за преодоляване на бедността в Северозападния район.

При разработването на дисертацията не е използвана и в нея не се съдържа класифицирана информация.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Структурата и съдържанието на представената дисертация съответстват на поставената цел и следват логиката на изследователската дейност за разкриване и анализиране на проблемите на бедността в т. ч. и в Северозападния район на планиране.

Въведението очертава изследователската рамка на дисертационния труд, в т.ч. актуалността и значимостта на проблема за бедността, както и степента на разработеност на темата. В него са дефинирани основните елементи на научното изследване: обектът, предметът и изследователската теза, формулирана е основната цел, изследователските задачи, методологията и ограничителните условия на изследването.

Подчертава се, че макар изследванията на бедността да имат своята дългогодишна история, то еволюцията в събирането и натрупването на знания за бедността и разграничението между „изследване на бедността“ и „знание за бедността“ е тема, която продължава да е *актуална* и през последното десетилетие. Все още обаче, липсват или не са достатъчни конкретни практически приложни изследвания за

определени райони в т. ч. и за Северозападния район. Това определя и потребността от изучаването на проблемите на бедността, тъй като те имат икономическа и социална значимост за обществото в този регион.

В процеса на изследването, докторантката достига до заключението, че универсални стратегически решения за намаляване на бедността не съществуват. Затова е необходимо всеки район да разработва свои специфични мерки за преодоляване на бедността и социалното изключване. Изборът на приоритети се определя от характеристиките на района – демографски, икономически, социални, структурни, политически, културни, както и от разполагаемите ресурси.

Първата глава „Преодоляване на бедността – доминанти“ има изцяло теоретичен характер. Чрез задълбочен литературен обзор докторантката изследва същността, характера и причините за бедността. С помощта на статистически методи са изследвани основни показатели на бедността - линията на бедност в периода 2016–2023 г., относителният дял на бедните, държавните мерки за намаляване на бедността и получаването на социалните трансфери. В тази част на дисертацията са представени и добрите световни практики за борба с бедността като: създаване на сигурни и достойни работни места, прилагане на програми за икономическо овластяване на групите в неравностойно положение; осигуряване на достойни условия на труд за всички служители в цялата верига на доставките, създаване и предлагане на пазара на стоки и услуги, които задоволяват и подобряват живота на уязвимите групи, партньорска международна ангажираност и др.

Втората глава „Бедността в Северозападния район за планиране“ е логическо продължение на първата, като през призмата на общите теоретически постановки се анализира и изследва спецификата на бедността в Северозападния район. В резултат на извършената изследователска работа на базата на богата статистическа и друга документална информация, както и на собствени наблюдения, докторантката аргументирано обосновава съществуващите значителни регионални различия в профила на бедността, на икономическите условия и социалното благосъстояние в Северозападния район с другите райони в страната. За тяхното намаляване се обосновава необходимостта от разработване на политики и регионални стратегии за привличане на инвестиции, подобряване на пазара на труда и образователната структура, на здравната система и социалните условия. Особено внимание е отделено на характеристиките на населението, а икономическият потенциал е изследван като фактор за преодоляване на бедността.

Третата глава „Политически и бизнес решения за намаляване на бедността в Северозападния район на планиране“ има приложен характер. В нея се изследват основни въпроси, свързани с отражението на бедността върху начина на живот, мерките за нейното намаляване и социалното включване в Северозападния район за планиране. Изследват се стратегическите решения и тяхната ефективност. Основен акцент в тази част на дисертационния труд е емпиричното изследване и моделът за стратегическо решение на борбата с бедността.

Анкетното проучване е проведено през периода от месец март до май 2024 г. на територията на Северозападния район за планиране по метода на онлайн анкета. В рамките на тази глава е представен концептуален модел за реализация на стратегически решения, като се разглежда неговата приложимост за намаляване на бедността в Северозападния район на планиране. Като заслуга на докторантката трябва да се отбележи направеното предложение за изследване на факторното влияние за измерване на ефективността на стратегическото решение за борба с бедността. Този подход ще позволи предварително прогнозиране на значимостта и успеваемостта на стратегическите решения свързани с борбата с бедността, както и използването му като основен ориентир за авторите на политически и стратегически решения за борба с бедността.

В заключението докторантката представя систематизирани основни изводи до които е достигнала в процеса на проведеното научно изследване. Доказано е, че бедността е многофакторен проблем, изискващ цялостен подход и стратегии, които да обхващат финансови, социални, образователни и здравни аспекти, както и политики за привличане на млади хора и предлагане на по-добри условията за живот.

Всичко, посочено по-горе ми дава основание за извода, че представеният дисертационен труд има ясно изразен изследователски и практико-приложен характер и отговаря на всички изисквания според ЗРАСРБ и вътрешния Правилник за неговото приложение в СА „Д. А. Ценов“.

При разработване на дисертационната работа и приложения към нея Автореферат е спазена научната етика - докторантката е посочила коректно и добросъвестно използваните литературни източници и нормативни документи, използвания стил и език са в съответствие с възприетите изисквания за научно изразяване.

Представеният автореферат е в обем от 34 стандартни страници. Той дава представа в обобщен, синтезиран вид за съдържанието на дисертационния труд. В него са отразени накратко съдържанието на дисертацията, тезата, обекта, предмета и

методологията на научното изследване, обобщените крайни резултати, изводи и предложения. Към автореферата са представени Справка за приносите от изследването и Списък с авторовите публикации по темата на дисертацията.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

В справката за приносите, приложена към автореферата, докторантката е посочила шест приноса, без да ги структурира според обичайната класификация на научни и научно-приложни. Потвърждавам наличието на тези приноси в дисертационната работа, но считам, че те трябва да бъдат структурирани в две групи: приноси, свързани с обогатяване на научните изследвания в областта на бедността и приноси с приложен характер, които имат важно значение за приложение на добрите чуждестранни практики и за разработване на политики и стратегии за намаляване на бедността в Северозападния район на планиране.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Дисертацията е разработена в съответствие с всички изисквания за подобен род изследователска работа и отразява ерудицията, иновационната нагласа за разкриване на неизяснени или недостатъчно разработени проблеми в областта на бедността и стратегическите решения за нейното преодоляване.

Постиженията са значими и безспорни, но биха могли да се направят някои препоръки:

1. В дисертацията изобилства информация, която е много полезна за доказване на дефинираната теза, но в някои случаи не са достатъчно задълбочени авторовите коментари (например, табл.1.13, табл.1.14, табл. 2.19).

2. Да се активизира участието в научни и международни научни форуми (конференции, специализации и други), където се появяват най-новите и дискуссионни идеи в областта на бедността, която е световен проблем.

Въпрос: Моля, докторантката да отговори на въпроса: Какво представлява прага на бедността и кои фактори оказват влияние върху него?

V. Обобщено заключение и становище

Дисертационния труд, автореферата, справката за приносите и научните публикации, свързани с дисертацията са резултат от самостоятелна научна работа на докторантката. Те са доказателство за нейните усилия да анализира теоретичните постижения в изучаването на проблемите на бедността и нейното конкретно състояние

в Северозападния район на планиране и да предложи насоки за нейното намаляване и преодоляване.

Представеният дисертационен труд може да се оцени като обстойно теоретико-методологическо изследване и обобщаване на постиженията в областта на съвременното тълкуване на бедността и на политиките за нейното преодоляване. То е самостоятелно завършено научно изследване. Успешно са изпълнени целите и задачите, правилно са структурирани и интерпретирани получените от него резултати. *Като рецензент ясно и точно заявявам, че дисертационния труд на тема: „Стратегически решения за намаляване на бедността в Северозападния район за планиране” напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитие на академичния състав в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов. Затова предлагам членовете на научното жури да подкрепят присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по област на висшето образование: 3. „Социални, правни и стопански науки“, Професионално направление: 3.8. „Икономика“ на Таня Минкова Николова.*

15 юли 2024 г.

Свищов

Рецензент: ↓

(проф. д-р Румяна Нейкова)